

Edvard GLASER

Wissenschaftliche Gesellschaft für die Geschichte der Gesundheitskultur Sloveniens,
Ljubljana
Sektion MariborPROFESSOR MR PHARM. FRANC MINAŘIK
BEGRIFF EINES MEDIKOHYSTORIKERS, FACMANNES DER PHARMAZIE,
EINES GUTEN UND TEUREN MENSCHENS

Franc Minařik wurde am 9. VI 1887 auf der Glažuta bei Ruše geboren, sein Vater war Tscheche, seine Mutter Kärntnerin.

Die Volksschule besuchte er in Ruše, das Gymnasium in Maribor und Mödling bei Wien, Pharmazie studierte er in Graz, wo er auch seine Apothekerlaufbahn begann, welche er in Hörgas, Bled und Maribor fortsetzte. In Maribor erwarb er die nahezu schon 360 Jahre alte Stadtapotheke am Hauptplatz.

Er starb an seinem Geburtstag am 9. VI 1972 in Maribor und wurde in Lenart an der Seite seiner Mutter beigesetzt.

Ausser den bekanntesten Büchern über die alte Apotheke in Olimje bei Podčetrtek beschrieb Prof. Minařik auch „Die Glasschütten am Pohorje“, und „Von der altslawischen Hexerei bis zu den zeitgenössischen Medikamenten“. Minařik schrieb schon von seiner Jugend an verschiedene Beschreibungen, Abhandlungen und Arbeiten über die Heilkunde und Behandlung bei den alten Slaven, über die pharmazeutischen Vorschriften, Organisation der Apotheken, deren Ausstattung, Entstehung und Entwicklung der Gewichte, Gebrauch der Heildrogen und Arzneien in verschiedenen Zeitaltern, über die Klosterapotheken, Heilmethoden in den Klosterfirmen, über die Alkimisten in unseren Gegenden über die Hystobiographie der einzelnen Apotheken, über die Ausländer und andere Mitarbeiter welche die Formierung der Gesundheitskultur in Slowenien mitgestalteten usw.

Minařik beschäftigte sich auch mit spezifisch slowenischen mediko-pharmazeutischen geschichtlichen Problemen, sein Werk beinhaltet aber auch Beiträge, die auf heimischen oder ausländischen Kongressen präsentiert wurden. Dank seines Fleisses richtete er in zwei Räumen des Landesmuseums in Maribor eine alte Apotheke ein welche aus Slovenska Bistrica stammte, anbei mit vielen Gegenständen aus verschiedenen anderen Apotheken der Steiermark.

Prof. Minařik wurde mit vielen Ehren und Auszeichnungen bedacht. Er war Mitglied einiger internationaler pharmazeutisch-geschichtlicher Vereine. Seit 1955 unterrichtete er Geschichte der Pharmazie auf der Hochschule für Pharmazie in Ljubljana. Zu seinem 80. Geburtstag, der feierlich im Rittersaal der Burg in Maribor begangen wurde, wurde er zum Professor ernannt. Damals erhielt er den Orden für Verdienste fürs Volk mit dem goldenen Stern, Prof. E. G. Dann überreichte ihm damals auch die Ludwig Winkler Plakette, Prof. Vitolo von der Universität in Pisa aber den Orden Lauri di Palatino. Nach seinem Tode erhielt Prof. Minařik durch Prof. Hagen Hein die Fritz Ferchl Medaille, aber auch der Wissenschaftliche Verein für Geschichte der Gesundheitskultur Jugoslawiens zeichnete ihn mit einer Ehrendiplome aus.

Prof. Minařik war nicht nur ein eifriger Forscher, sondern auch ein ganz besonders liebenswürdiger, lieber, freundlicher Mensch, der überall beliebt war und uns auch durch seine markante Erscheinung in unserer Stadt fehlt.

(Rad je primljen u Uredništvu 31. XII 1988. god.)

Scientific communication
UDC 92/619/93

Tvrtko ŠVOB

Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Hrvatske — Zagreb,
Zagreb

PROFESOR DR VET. MED. STJEPAN RAPIĆ

Stjepan Rapić rodio se 28. IV 1904. god. u Dužici kraj Siska, gdje je završio osnovnu školu, a realnu gimnaziju završio je u Sisku.

Roditelji su mu bili seljaci. Ranu mladost proživljavao je u vrijeme kad su se hrvatski seljaci počeli okupljati u seljačkom pokretu kojemu je idejnu podlogu dalo učenje Ante Radića, a političku akciju vodio Stjepan Radić. Ante Radić je isticao povezanost nacionalnog oslobođenja sa socijalnim, upozoravajući da se uklanjanjem nacionalnog tlačenja, bez paralelnog ukidanja i društveno-ekonomskog ugnjetavanja, ne postiže potpuna sloboda naroda. Stjepana Radića je znatnim dijelom oblikovalo neposredno doživljavanje bijede i nepravde na hrvatskom selu, koje je živjelo u polufeudalnim uvjetima, kao i iskustvo što ga je stjecao za svojih čestih boravaka u zatvorima zbog svog političkog djelovanja.

Živeći kao bistro i talentirano seljačko dijete u takvu ambijentu hrvatskog seljaštva, Rapić se počinje živo zanimati za socijalne probleme sela već u ranoj mladosti. S interesom čita Tolstoja koji prikazuje kako građanska civilizacija kvari društvo, kako parazitizam tzv. viših slojeva ruši etičke norme. Kako je svojedobno postojao i značajan utjecaj Tolstojeva djela u hrvatskoj književnosti, a tolstojevština, u smislu ideje da se zlu ne smije odupirati nasiljem, postojala i u ideologiji Radića, to ove činjenice na Rapića ostavljaju dubok dojam, pa su etičke zasade u njega cijelog života imale osobitu ulogu. U doba Rapićeva sazrijevanja, znatan utjecaj na njega ima i borba Mahatme Gandhija u dalekoj Indiji. On daje primjer svojim asketizmom i samozatajom, što je bila i Rapićeva značajka pa je cijelog svoga života zazirao od javnih priznanja.

No dok su braća Radići vidjela spas u seljačkoj vladavini, Tolstoj u moralnom usavršavanju pojedinca, Gandhi u pobjedi siromaha i nacionalnog oslobođenja pasivnim otporom, tj. građanskim neposlušom, Rapić, došavši do marksističke literature, već u srednjoj školi prilazi lijevom pokretu koji treba u radničko-seljačkom savezu osloboditi potlačene. U gimnaziji ubrzo postaje među učenicima jedan od najutjecajnijih mladih marksista.

Još kao nejak dječak, izgubivši u dvanaestoj godini oca, a u četrnaestoj majku, morao je na sebe preuzeti obveze teške i za odrasla čov-

jeka, tj. da kao najstariji među malodobnom braćom i sestrama preuzme ulogu roditelja. Da bi ih mogao uzdržavati, bavi se instrukcijama, radi kao pisar i sl. Sigurno je da takav napor, uz siromaštvo, nije mogao povoljno djelovati na njegovo zdravlje. Upisuje se 1925. god. na Veterinarski fakultet u Zagrebu živeći od skromne stipendije, ali ubrzo teško obolijeva, te zbog bolesti često prekida studij. Ipak i za to vrijeme, čak i u sanatoriju gdje se liječio, dopunjuje svoju političku i opću izobrazbu, surađuje s naprednim kolegama-studentima i politički djeluje u selima zapadno od Siska. Premda zbog bolesti relativno kasno diplomira (1934), bio je izvrstan student, pa njegovi profesori-ispitivači često pozivaju čak i svoje kolege i druge studente da slušaju Rapića kako odgovara, jer su to bila prava akademska predavanja. Smatrao je već tada da se mora dobro pripremiti kako bi mogao kao vrstan stručnjak pomoći svome narodu.

Nakon diplomiranja, već 1935. god., dakle godinu dana nakon što je došao kao asistent na Internu kliniku Veterinarskog fakulteta, Rapić formira među asistentima lijevu simpatizersku grupu, koja sakuplja novac za narodnu pomoć, čita se marksistička literatura i surađuje se sa studentima. Ta se skupina, koja se postepeno povećavala, najviše zahvaljujući upravo Rapiću, osobito aktivirala kada je izbio građanski rat u Španjolskoj, te se uporno i marljivo skupljao, gotovo javno, novac za interbrigade. Tada se osobito pojačava i rad sa studentima u nastojanju da se studij reorganizira. Studenti se poučavaju o kretanju stočarske proizvodnje u kapitalizmu, o socijalizaciji veterinarske službe, i dr. Rapić se 1837. god. pojavljuje pred nastavnicima i studentima s referatom: „Socijalno-ekonomski odnosi i veterina“, u kojem je marksistički prikazao kretanje stočarske proizvodnje, razvoj i krizu veterinarstva u kapitalističkoj ekonomiji. Referat je objavljen u stručnoj štampi i uvelike je djelovao na mlade generacije veterinarara. Pod utjecajem toga rada u studentskom časopisu „Veterinar“ izlazi i članak studenta T. Švoba: „Socijalna veterina“.

S obzirom na velike kvalitete, izvanredno znanje i veliku kulturu, Rapić je već 1940. god. izabran za docenta, utemeljitelja i predstojnika Zavoda za rendgenologiju i fizikalnu terapiju Veterinarskog fakulteta. To mu nije smetalo da razvija i mnogostruke druge aktivnosti.

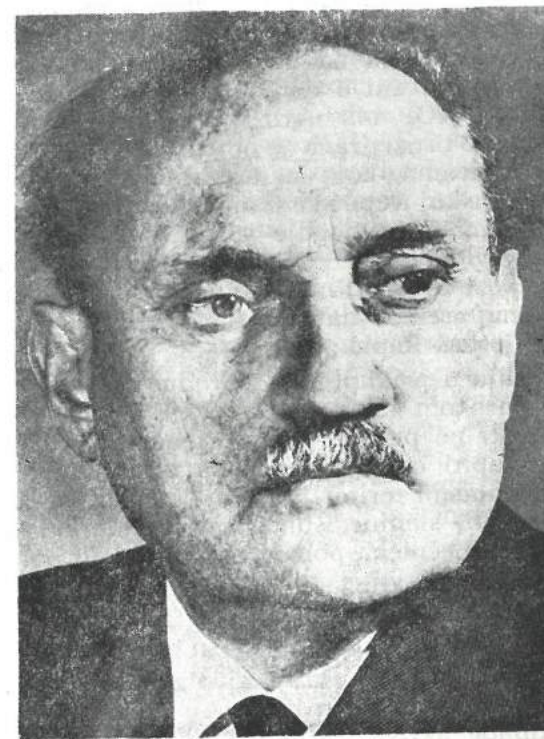
Grupa na čelu s Rapićem stvorila je u zajednici s mladim terenskim veterinarima pokret za socijalizaciju veterinarske službe. U tome je ostvarila suradnju s prof. Kesterom za izgradnju veterinarskih ambulana za razvitak zadružnog veterinarstva. Osobito se istakla borba protiv monopola, proizvodnih zavoda i protiv reakcionarnih veterinarara. Uz aktivnu angažiranost i vodstvo Rapićevo, članovi ovoga pokreta odlazili su nedjeljom i praznikom u sela zagrebačke okolice i pružali seljacima besplatnu veterinarsku pomoć. U većini sela veza su im bili lijevo orijentirani seljaci, pa je besplatan rad grupe ujedno pridonosio širenju ljevičarskog pokreta.

Rapić i drugi članovi grupe djelovali su u klubu „Astra“, ljevičarskom društvu zagrebačkih intelektualaca, gdje su predavači bili istaknuti marksisti (npr. Keršovani, Vernić, Vojnović, Protega). Naročito u tom Klubu djeluje veterinarska sekcija.

Ljevičarska grupa na Fakultetu osobito ojačava pod utjecajem Rapića i s dolaskom novih drugova 1939. i 1940. god. U to doba i suradnja s rukovodiocima studenata marksista sve je organiziranija.

God. 1941. postoji partijska ćelija Sveučilišta u Zagrebu od pet članova, a od toga su čak četiri bili s Veterinarskog fakulteta, među kojima i Rapić. I iz toga se može zaključiti koliko je rad ljevičara na Veterinarskom fakultetu bio jak. Ta je ćelija bila organizirana nakon poraza Narodne fronte u Španjolskom građanskom ratu, nakon okupacije Čehoslovačke i Poljske, pa se najviše morala posvetiti borbi protiv fašizma. U drugoj polovici 1940. god. ćelija organizira biblioteku „Znanje“ (urednici: Rapić, Frol, Maglajlić, Wertheim, odg. urednik student Švob). Kao prva knjiga te biblioteke je Cicinovo djelo „Svesavezna poljoprivredna izložba u Moskvi“, koje je preveo Rapić, a izašla je dan prije početka okupacije Jugoslavije. U jednom danu prodano je petsto primjeraka. Još nešto prije, iste 1940. god., Rapić u izdanju „Hrvatske naklade“ objavljuje i svoju brošuru „Veterinarstvo u SSSR“ pod pseudonimom dr J. Vratarić.

Zahvaljujući velikim dijelom baš Rapiću, Veterinarski fakultet odnosno njegovi nastavnici dočekali su okupaciju i ustaški režim dovoljno

Prof. dr vet. med. Stjepan Rapić

pripremljeni. Svaki treći nastavnik pripadao je organiziranoj lijevoj grupaciji. U frankovačkim redovima Fakultet je dobio opasan naziv „Crveni fakultet”. Pojedini fakultetski zavodi bili su potpuno u rukama ljevičara.

S okupacijom rad se ljevičara bitno mijenja. Sve je usredotočeno na pomoć NOB. Pretežno se radilo na sakupljanju lijekova, sanitetskog materijala, oružja, novca, hrane, odjeće i obuće, na pronalaženju konspirativnih stanova za ilegalce i osiguravanju kanala za slanje materijala partizanima, na prebacivanju drugova na oslobođeni teritorij, na skrivanju kompromitiranih aktivista, ilegalaca i ranjenih ili bolesnih partizana, koji su se zbog zdravstvenog stanja vratili u Zagreb, na pronalaženju simpatizera, antifašista i njihovu uključivanju u rad, na pomoć obiteljima partizana, zatvorenika, logoraša i ubijenih, na slanje paketa u zatvore i logore itd. U organizaciji svega toga, uz druge suborce, Rapić ima najveću ulogu.

Posebnu ulogu imao je Rapić u ilegalnom radu na prebacivanju u partizane veterinaru nasilno mobiliziranih u domobranstvo. Treba, naime, znati da su s NOP surađivali i pojedini ljevičari i simpatizeri u domobranstvu koje je za Pavelića bila vrlo nesigurna vojna organizacija. Tako je sa suradnicima NOP iz Veterinarskog odsjeka Ministarstva oružanih snaga NDH (Rede) i Domobranske veterinarske središnjice (Vinceković) odmah 1941. god. uspostavljena veza s ilegalnim aktivom na Veterinarskom fakultetu, na čijem je čelu Rapić. Poslije je uspostavljena veza i s Mjesnim komitetom i s Trećim gradskim NOO. Među ostalim, veterinari su se pozivali i raspoređivali u domobranske jedinice u sporazumu s organizacijom na Veterinarskom fakultetu tako da su često pozivani i raspoređivani u domobranske jedinice i oni veterinari koji su kao suradnici NOP bili ugroženi pa ih je privremeno trebalo skloniti i tako zaštititi. U partizane se obično prebacivalo tako da su pojedinci s vojnim objavama, koje su dobivali u Ministarstvu oružanih snaga ili u Domobranskoj veterinarskoj središnjici, upućeni na vježbu u one jedinice odnosno mjesta gdje je već postojala sigurna veza za prihvat u partizane. Pojedini aktivisti NOB oslobođani su od vojne obaveze uz pomoć veze u Mobilizacijskom odjelu Ministarstva oružanih snaga. U svemu tome, premda na radu na Fakultetu, jednu od najistaknutijih uloga imao je baš Rapić.

Sveučilišna ćelija u prikupljanju narodne pomoći imala je najviše uspjeha na Veterinarskom fakultetu. Već 1941. god. više od 50 posto namještenika daje stalne priloge. Amo pripada i Partizanski zajam za koji se uspjelo sakupiti oko pol milijuna kuna. Nabavljena je čak i mala tiskara za oslobođeni teritorij. Nabavljene su preko posebnih veza i velike količine masti, slanine, suhog mesa, šećera i pekmeza. Organizirana je i posebna liječnička pomoć za ranjene ili bolesne drugove.

Ali već na početku okupacije dobiva Sveučilišna ćelija, koja je svojedobno brojčano ojačala, teške udarce. Mnogi članovi pogibaju ili bivaju protjerani u zatvore i logore, ili su pak otišli u partizane.

Od jeseni 1941. god. pa do kraja života, Rapić je vanpartijski komunist. Taj status ga ne ometa u njegovoj aktivnosti, te preuzima rukovodstvo cjelokupnog aktiva na Veterinarskom fakultetu. God. 1943. ovaj aktiv je uključen i u obavještajnu službu koja je donijela znatnih

rezultata. Do kraja okupacije gotovo osamdeset postao nastavnika uključeno je u NOP zahvaljujući upravo tom aktivu. Ali 5 nastavnika Veterinarskog fakulteta dospjelo je u ustaške logore i zatvore, a 7 su bili u partizanima.

God. 1942. Rapića su ustaše uhapsili ali je uspio nakon dva mjeseca izaći iz zatvora. U jesen 1944. god. pozvan je na oslobođeni teritorij u ZAVNOH. Rapić na oslobođenom teritoriju boravi i u banijskom mjestu Buzetu. Tamo je organiziran Veterinarski laboratorij broj 1, koji je proizveo sto tisuća doza seruma i virusa protiv svinjske kuge, čime se simultanom metodom pocijepilo u Baniji i Pokuplju mnoštvo svinja. O toj su akciji tada govorili čak i Radio London i Radio Moskva. U Buzetu je 1944. god. održan jednomjesečni tečaj za veterinarske bolničare koji vodi Rapić. Uvidjevši potrebu praktičnog obrazovanja polaznika tečaja, a i veliku korist za narod toga kraja, Rapić je organizirao i veterinarsku ambulantu, tj. ambulantno liječenje stoke u Buzetu. Osim liječenja u samoj ambulanti, obilazio je i teren u promjeru od 15—20 km, i to uglavnom jašući. Velika je teškoća u radu ambulante bilo pomanjkanje lijekova, ali neviđenom marljivošću, požrtvovnošću i inventivnošću Rapić je stvorio ljekarnu opskrbljenu domaćim lijekovima i ljekovitim biljem. Upotrebljavani su digitalis, laneno sjeme, hrastova kora, borovica, bijeli sljez, preslica poljska, čemerika, korijen paprati, trinje, rakija, vino i dr.

Golema znanstvena stručna i pedagoška aktivnost dovele su poslije oslobođenja Rapića do toga da postaje (1945. kao izvanredni, a od 1950. god. redovni profesor) suverenim u neobično mnogo znanstvenih disciplina a isticao se i kao odličan predavač. Osim matičnog predmeta, rendgenologije i fizikalne terapije, predaje (neke predmet stalno a neke povremeno) još i fiziologiju, patološku fiziologiju, uvod u veterinarstvo i povijest veterinarstva. Osim toga, inicijator je osnivanja Ambulantne klinike, prvi je direktor Instituta za patologiju i terapiju i dr. Sve je to radio, jer je iz humanističkih pobuda smatrao da treba pomoći Fakultetu kada nema, poslije oslobođenja, dovoljno kadrova na raspolaganju. Samoinicijativno održava mlađim nastavnicima tečajeve iz političke ekonomije, surađuje s veterinarskom upravom, Društvom veterinaru, Naučnim društvom za historiju zdravstvene kulture, član je redakcija i osnivač stručnih i znanstvenih časopisa, organizator je kongresa i simpozija i urednik mnogobrojnih kolektivnih stručnih i znanstvenih publikacija, itd. itd. Autor je oko 200 znanstvenih i stručnih radova, skriptata i sl. Prevodilac je različitih izdanja iz ruske, njemačke i engleske literature. Ovako bismo mogli nabrajati gotovo unedogled.

Rapićevu ličnost karakterizira erudicija, neutaživa istraživačka radoznalost i nemir, neiscrpana radna energija i nesebičnost da uputi i pomogne mlade istraživače, pri čemu dolazi do izražaja njegov duboko usađeni humanizam, njegova emotivnost i već poslovična skromnost.

Poslije oslobođenja, uvidjevši veliko značenje prof. Rapića, tadašnji predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu akad. prof. dr. Andrija Štampar predlaže mu da pristane da bude izabran za člana Akademije. Rapić iz (za mnoge neshvatljive) skromnosti to otklanja, smatrajući da to još nije zaslužio i predlaže drugu ličnost, koja bude i izabrana.

Bio je mentor oko 70 doktorskih disertacija, čime je omogućio mnogim veterinarima prodoru znanstveni život. S pravom se govori o cijeloj školi prof. Rapića, te su i prvi predstojnici rendgenoloških zavoda na svim veterinarskim fakultetima Jugoslavije bili njegovi đaci. Kada je bilo koji njegov kolega, student ili naprosto znanac, osobito ako je bio siromašan ili bolestan, trebao kakvu pomoć, uvijek mu je svesrdno pružio, pa čak i kao njegov dijagnostičar. Kao vrhunski rendgenološki ekspert, njegov rendgenološki nalaz ne samo u veterinarskoj nego i u humanoj medicini i za najautoritativnije humane rendgenologe bio je nepobitni dokument.

Kao nadasve pošten čovjek i u drugim je ljudima uvijek vidio i isticao samo njihove pozitivne strane, što mu se, nažalost, znalo i nezasluzeno osvetiti.

Rapić ima velik udio i u izgradnji Veterinarskog fakulteta i njegovih klinika u Heinzelovoj ulici. Pribavlja stipendije mnogim mlađim nastavnicima i asistentima radi usavršavanja u inozemstvu. Ne zaboravlja ni pokojne osnivače Veterinarskog fakulteta, zaslužne nastavnike i studente veterine, borce Španjolskog građanskog rata i NOR, pa organizira postavljanje spomenika, bista i umjetničkih slika na Fakultetu tima ličnostima, tako da i danas Fakultet ima bogat likovni fond umjetničkih djela, portreta, izrađenih od naših vrhunskih umjetnika: Otona Glihe, Miljenka Stančića, Frane Šimunovića, Antuna Augustinčića, Vanje Radauša i drugih. Organizira izdavanje publikacije „Zaslužni veterinari Hrvatske“, objavljuje bibliografiju o znanstvenim radovima Instituta za patologiju i terapiju, i dr.

Rapić organizira na Fakultetu i nekoliko stručnih ekskurzija u inozemstvo, kako bi se mlađi nastavnici i asistenti upoznali s veterinarskim i kulturnim dostignućima drugih zemalja. Kao čovjek široke opće kulture, on se, osim za struku, interesira i za opća kulturna i znanstvena pitanja. Tako je poznato da se kritički odnosi prema „socializmu“ u slikarstvu (koje je odlično poznao), kao i prema lisenkizmu u doba kada takav stav nije baš bio preporučljiv.

Kao čovjek vrlo široke opće kulture, Rapić je bio svjestan da napredak veterinarstva zavisi i od poznavanja njegove prošlosti. Zbog toga se je angažirao i u istraživanju povijesti veterinarske struke. Nije tome zastao, već je također zainteresirao niz veterinaru da istražuju povijest, bilo svoje uže specijalnosti, bilo veterinarstva određenog geografskog područja. Predmet „Povijest veterinarstva“ predavao je od 1958. do 1978. god. tj. do svoje smrti. Osnovao je Kabinet za povijest veterinarstva na zagrebačkom Veterinarskom fakultetu. Taj Kabinet postao je središte istraživačkog rada na općoj povijesti veterinarstva, kao i onog na području Jugoslavije i SR Hrvatske. Bio je mentor oko 10 disertacija i habilitacija iz povijesti veterinarstva. Osnovao je Sekciju za povijest veterinarstva Saveza veterinaru Hrvatske, pa je postao i njezinim prvim predsjednikom, a dao je poticaj i za osnivanje Savezne sekcije za povijest veterinarstva Saveza veterinaru Jugoslavije, pa je i tu izabran za predsjednika.

Dva desetljeća je surađivao u Naučnom društvu za historiju zdravstvene kulture Jugoslavije (sada Saveza), kao i u Znanstvenom društvu za povijest zdravstvene kulture Hrvatske. Bio je i član Uređivačkog

odbora našeg saveznog časopisa „Acta historiae medicinae stomatologiae pharmaciae medicinae veterinariae“. Injicirao je i izdavanje časopisa „Folia historiae medicinae veterinariae“, ali je izašao 1978. god. samo jedan njegov broj, jer se je njegovom smrću časopis ugasio. Sarađivao je i u Sekciji za povijest medicine Zbora liječnika Hrvatske.

Umro je u Zagrebu 7. IV 1978. god.

Rapić nije nikada djelovao radi osobne koristi, već mu je uvijek bila na pameti zajednica, društvo. Bio je u tome neustrašiv i neumoran radnik, borac za ljudsko dostojanstvo, nestor veterinarstva, velikan duha i etike, uzor sadašnjim i budućim generacijama veterinaru i intelektualaca uopće. Zbog svojih zasluga dobio je Nagradu za životno djelo, no može se reći više na zadovoljstvo njegovih drugova negoli, zbog skromnosti, njega samoga.

Eto, takav je bio prof. dr vet. med. Stjepan Rapić!

LITERATURA

- ¹ Basić M., Benko V., Fiolčić N., Mikulka J., *Civilna veterinarska služba u NOB na području Hrvatske*. Vetserum, 1961, 9, 17-26. — ² Ilijaš B., Vučević-Bajt V., Prof. dr Stjepan Rapić (1904-1978). Vet. arhiv, 1978, 48, 209-214. — ³ Katalinić H., *Osnivanje i rad Veterinarskog proizvodnog laboratorija na oslobođenom teritoriju Hrvatske*. Vetserum, 1961, 9, 45-50. — ⁴ Rapić S., *Socijalno-ekonomski odnosi i veterina*. Jug. vet. glasnik, 1938, 18, 1-7. — ⁵ Rapić S., *Veterinari Federalne Hrvatske u NOB*. Studentski vet. glasnik, 1946, 1, 13-21. — ⁶ Rapić S., Maglalić E., *Nastavnici Veterinarskog fakulteta u Zagrebu u narodnoj revoluciji*. Vetserum, 1961, 9, 27-34. — ⁷ Rapić S., *50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu*. U djelu: *50 godina Veterinarskog fakulteta u Zagrebu 1919-1969*. Zagreb, 1969, 15-63. — ⁸ Rede R., *Vojno veterinarstvo u NOB na području Hrvatske*. Vetserum, 1961, 9, 3-16. — ⁹ Svob T., *Socijalna veterina*. Veterinar, 1939/40, 2, 106-110. — ¹⁰ Svob T., *Studenti i nastavnici Veterinarskog fakulteta u Zagrebu u revolucionarnoj aktivnosti i NOB*. Vet. stanica, 1985, 16, 1-9. — ¹¹ Zaharija I., Prof. dr Stjepan Rapić (28. IV. 1904 - 7. IV. 1978). Praxis vet., 1978, 26, 201-203.

Tvrtko ŠVOB

Scientific Society for History of Health Culture of Croatia — Zagreb, Zagreb

PROFESSOR STJEPAN RAPIĆ, M. VET. D.

The humanistic characteristics of the late Professor Stjepan Rapić M. Vet. D. are presented by following all the periods of his life: his boyhood, schooling, revolutionary work in the prewar Yugoslavia, in the course of World War II, and particularly in the period following it. The author highly assesses all that Prof. Rapić has contributed to veterinary science and practice, both as a man as a professional.

(Rad je primljen u Uredništvu 8. VIII 1989. god.)